

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної (військової) адміністрації
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри теорії та методики дошкільної
освіти
Протокол № 1КЗ від 28.08.2024
Завідувач кафедри
Марина РОГАНОВА

ПОГОДЖЕНО
Гарант освітньої програми
Дошкільна освіта
Марина АПРЕЛОВА

Силабус освітнього компонента
«ВК.16. Виховання ціннісного ставлення до природи»

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність 012 Дошкільна освіта
Освітня програма Дошкільна освіта
Освітньо-професійний ступінь: бакалавр

2024 – 2025 навчальний рік

1. ОПИС КУРСУ

Назва освітнього компонента	Основи природознавства з методикою					
Інформація про освітній компонент	Галузь знань 01 Освіта /Педагогіка Спеціальність 012 Дошкільна освіта Освітня програма Дошкільна освіта Рівень вищої освіти Бакалавр Вибірковий освітній компонент Рік підготовки четвертий Семестр восьмий					
Тривалість курсу	Один семестр (4 год. на тиждень) 4 кредити – 120годин					
Структура курсу						
	Форма здобуття освіти	Кількість кредитів/годин	Лекції (год.)	Практичні заняття (год.)	Семінарські заняття (год.)	Самостійна робота (год.)
	Денна	3 кредити/90 годин	22	22		46
Відомості про викладача (викладачів)	Колосова Світлана Вікторівна, старший викладач кафедри, доцент					
Інформація для підтримання зв'язку з викладачем	kolosova.svetlanavik@gmail.com					
Графік консультацій	http://surl.li/lgoex					
Методи навчання	Словесні Наочні Практичні Методи стимулювання й мотивації навчання Методи формування творчої діяльності Репродуктивні Проблемно-пошукові (кейси) Робота з навчально-науковою літературою; робота з електронними інформаційними ресурсами; реферування наукових статей, самоаналіз.					
Форма підсумкового контролю	Залік					

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Освітній компонент спрямований на підготовку кваліфікованих фахівців в галузі дошкільного виховання за освітньо–кваліфікаційним рівнем «бакалавр». Націлений на ознайомлення здобувачів вищої освіти з темами, пов'язаними з вивченням різних форм, методів та прийомів ознайомлення дошкільників з природою.

3. МЕТА Й ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Мета ОК: набуття здобувачами вищої освіти екологічної компетентності як складової професійної підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти; формування системи професійних знань і практичних навичок з теорії та методики екологічної освіти дошкільників, необхідних для

здійснення професійної діяльності в закладі дошкільної освіти; підготовка конкурентоспроможного фахівця-бакалавра з екоцентричним типом екологічної свідомості.

Завдання: формування й розвитку професійної компетентності для здійснення дослідницької й інноваційної екологічної діяльності у галузі дошкільної освіти з урахуванням сучасних євроінтеграційних процесів в освіті;

■ формування системи екологічних знань і практичних навичок з теорії та методики екологічної освіти дошкільників, необхідних для здійснення професійної діяльності в закладі дошкільної освіти; ■ засвоєння системи інтегрованих знань і практичних навичок з питань організації природоохоронної діяльності у ЗДО і планування освітньо-виховної роботи з екологічного виховання в рамках проєкту «Дошкільнятам – освіту для сталого розвитку»; ■ формування у студентів умінь і навичок використання педагогічно доцільних засобів, методів, форм організації екологічної освіти і виховання дітей дошкільного віку, необхідних для формування екологічної компетентності дошкільників; ■ розвиток креативності та вміння творчо застосовувати знання з природничих і психолого-педагогічних наук під час формування у дошкільників екологічної компетентності; ■ виховання соціально активної особистості, яка турбується про довкілля, охороняє та дбайливо використовує природні ресурси.

ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення курсу спрямоване на формування таких *компетентностей*:

1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосовування загальних психологопедагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов **ІК**.

2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу **ЗК-3**.

3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями **ЗК-7**.

4. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку **СК-3**.

5. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі) **СК-4**.

6. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі **СК-8**.

Вивчення курсу спрямоване на досягнення таких *програмних результатів навчання*:

1. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку **ПР-01**.

2. Володіти технологіями організації розвивального предметноігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку **ПР-18**.

3. Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку **ПР-20**.

4. Дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку **ПР-22**.

4. ПОЛІТИКА КУРСУ

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення Кодексу академічної доброчесності, а саме:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших студентів;

- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

Академічна доброчесність передбачає сумлінне і вчасне виконання обов'язків здобувача освіти, зокрема відвідування аудиторних занять, дотримання графіків і дедлайнів навчального плану та програми, толерантне й шанобливе ставлення до всіх учасників освітнього процесу.

Проявами порушення морально-етичних принципів поведінки учасників освітнього процесу є списування, у тому числі через посередництво мобільного Інтернету, використання у власній праці чужих матеріалів без посилань, представлення як своїх здобутків матеріалів, узятих з Інтернету.

Відпрацювання пропущених із поважної причини занять здійснюється студентом або самостійно, або в ході індивідуальних занять згідно з графіком консультацій викладача, або дистанційно.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності). Перескладання модулів відбувається з дозволу деканату.

5. СХЕМА КУРСУ

	Тема	Форма навчального заняття	Рекомендована література	Завдання для самостійної роботи	Кількість балів
Змістовий модуль 1.					
1.	Тема 1. Концептуальні основи екологічної освіти Екологічна освіта – сучасна філософська та природоохоронна концепція. Стратегічні напрямки та тактичні завдання розвитку сучасної екологічної освіти різних верств населення. Розробка проблеми екологічної освіти у педагогічній науці та практиці. Система неперервної екологічної освіти та її структура. Рівні сформованості екологічної освіти. Головні принципи екологічної освіти – всеохоплюваність, обов'язковість, ступеневість, природовідповідність, доступність, діагностичність, диференційованість і варіативність..	лекція 4 год. сам. роб. 5 год.	3, 5, 7, 9, 10, 12, 14, 17, 20, 23, 37, 45, 59	1. Ознайомитися із працею Хилько М. І. Екологічна безпека України (Розділ 2) 2. Підготувати презентацію до теми «Характеристика екологічної ситуації в Україні»	практ.зан. 3-5, сам.роб. 4
2.	Тема 2: Форми та методи організації екологічної освіти. 1. Мета, зміст та структура екологічної освіти.(монодисциплінарний,	лекція 4 год. сам.роб. 5 год	5, 7, 8, 10, 18, 19, 20, 25, 26	1. Ознайомитись із Червоною та Зеленою книгою України.	практ.зан. 3-5,

	мультидисциплінарний та змішаний підходи до формування освіти). 2. Умови ефективності засвоєння знань у процесі формування екологічної освіти. 3. Форми організації навчальної роботи з екології. 4. Співвідношення різноманітних видів навчально-пізнавальної діяльності і екологічного спрямування (індивідуальної, групової, колективної). 5. Активність молоді у навчальній діяльності. 6. Методика формування екологічних понять.			2. Підготуйте для дітей дошкільного віку презентації щодо Червоною та Зеленою книгою України. 3. Проаналізуйте програму «52 кроки до біорізноманіття». 4. Використовуючи одну із тем програми, складіть бесіду або розповідь для дошкільників..	сам.роб. 4
3.	ТЕМА 3: Екологічна освіта як основа екологічного виховання молоді. 1. Екологічне виховання як розвиток волі, почуття, рис характеру, що проявляються в етичному ставленні до навколишнього середовища. 2. Формування екологічної культури як складова гармонійного, екологічно безпечного розвитку суспільства. 3. Шляхи та напрямки формування екологічної культури молоді.	лекція 4 год. сам.роб. 5 год	4, 6, 7, 9, 10,18, 20,21,57	1. Використовуючи навчально-методичний посібник «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку» Н. Гавриш, ознайомтесь із темами «Папір – наше багатство сценарій проживання тематичного дня, «Вода – наше багатство сценарій проживання тематичного дня». 2. Розробіть власний сценарій проживання тематичного дня з виховання ціннісного ставлення дошкільників (тему обираємо самостійно).	прат.зан. 3-5, сам.роб. 4

4.	Тема 4. Екологічне виховання та екологічна культура дітей дошкільного віку. Мета та завдання екологічного виховання. Створення в дошкільному закладі умов для екологічного виховання. Система роботи з екологічного виховання у різних вікових групах. Зміст екологічних знань для дошкільників	Лекція 4 год.		Складіть інформаційну скриньку для вихователів щодо обраної теми щодо виховання ціннісного ставлення до природи.	прат.зан. 3-5, сам.роб. 4
5.	Тема 5. Екологічна стежка у ЗДО.	лекція 4 год. сам. роб. 5 год.	2,4,7,11,13, 20,21,33,35, 46,49,59	1. Створення та оформлення буклету «Правила поведінки в природі». 2. Створення міні-проекту «Власний внесок у справу збереження та охорони довкілля».	прат.зан. 3-5, сам.роб. 4
6.	Тема 6 Організаційні форми роботи з екологічного виховання: заняття, екскурсії, прогулянки, спостереження .	прат.зан. 4 год. сам. роб. 5 год.	2,4,7,11,13, 20,21,33,35, 46,49,59	1. У відповідності з методичними етапами розробіть самостійно спостереження за одним із запропонованих природних об'єктів, попередньо визначивши його програмовий зміст: - за кімнатною рослиною (наприклад, азалією); - за твариною в куточку живої природи (наприклад, морською свинкою); - за комахою (наприклад, мурахою, комахою-сонечком, бджолою тощо); - за ранньоквітучими рослинами (наприклад, підсніжником, проліском); - за змінами в житті рослин восени (весною, взимку,	прат.зан. 3-5, сам.роб. 4

				влітку). 2. Використайте різноманітні прийоми активізації пізнавальної діяльності дошкільників у процесі спостереження. 3. Підготуйтеся до його представлення на занятті. .	
7	Тема 8. Організація пошуково-дослідницької роботи у природі. Дошкільний практикум. Дитяче експериментування (старший дошкільний вік). Структура дослідницької діяльності. Перспективне планування роботи з дітьми дошкільного віку в світі неживої природи. Найпростіші досліді	практ.зан. 4 год. сам. роб. 5 год.	5, 7, 8, 10, 18, 20, 21, 23, 25, 45, 46, 49	1. Користуючись додатковою літературою хрестоматією “Методика ознайомлення дітей з природою (уклад. Н. М. Горопаха), визначте тему та мету досліді. 2. Складання конспекту досліді в природі, використовуючи схему написання. 3. Ознайомтеся з технологією естетико-екологічного виховання дитини, розробленою проф. Г. С. Тарасенко. 4. Підготуйте одне із авторських занять милування природою)	практ.зан. 3-5, сам.роб. 4
8.	Тема 8. Використання словесних методів формування екологічних навичок дітей дошкільного віку. Казки про природу як засіб екологічного виховання дітей дошкільного віку. Використання соціально-моральних задач в освітній діяльності ЗДО	Практ. зан. 4 год. сам. роб. 5 год.	1, 2, 6, 25, 28, 45, 59	1. Ознайомтеся із статтю «Авторська казка про природу» Т. Конюхова. Визначте перелік рекомендованих казок для виховання ціннісного ставлення до природи у дошкільників. Складіть 2 авторські казки для дітей старшого	практ.зан. 3-5, сам.роб. 4

				дошкільного віку з екологічного виховання. 2. Використовуючи хрестоматію Н. М. Горопахи «Методика ознайомлення дітей з природою» (стор. 300-304), ознайомтесь із темою «Екологічне виховання : соціально-моральні задачі». 3. Складіть 3 власні соціально-моральні задачі на співпереживання для дітей старшого дошкільного віку.	
Змістовий модуль 2					
9.	Тема 9. Еколого-просвітницька робота з дітьми. Природоохоронні заходи у ЗДО. Еколого-натуралістичні центри, природоохоронні організації, їхня роль в еколого-просвітницькій роботі дітей дошкільного віку.	практ.зан. 4 год. сам. роб. 5 год.	1,2,5,10,19,27,29,31,34,48	1. Ознайомтесь із навчально-методичними виданнями й інтернет-ресурсами для організації роботи з екологічного виховання: <i>Перша екоабетка для малюків. Куди подіти сміття? «Чому ми любимо (і не любимо) ПЛАСТИК?» Екопригоди суперкомпанії</i> тощо. 2. Складіть інформаційну скриньку для вихователів щодо еколого-просвітницької роботи з дошкільниками.	сем.зан. 3-5, практ.зан. 3-5, сам.роб. 4

10.	Тема 10. Екологічний проєкт 1. Проектна діяльність як ефективна освітня технологія 2. Класифікація проєктів. 3. Методика використання проєктів і освітній діяльності ЗДО.	лекція 2 год. практ.зан. 2 год. сам. роб. 5 год.		1. Використовуючи хрестоматію Н. М. Горопахи «Методика ознайомлення дітей з природою» (стор. 319-337), ознайомтесь з екологічним проєктом «Здрастуй, дерево» (Н. Рижової) та з представленим переліком тематики проєктів 2. Розробіть власний екологічний проєкт. Тематика проєктів (або самостійно обрати тему): 🌍 Весна іде – красу несе! 🌍 Вода – основа життя 🌍 Город на підвіконні.	практ.зан. 3-5, сам.роб. 5
11.	Теми 11. Форми роботи з батьками з виховання ціннісного ставлення до природи 1. Колективні форми роботи із застосуванням наочних, практичних та словесних методів та прийомів. 2. Залучення батьків до спільної з дітьми трудової діяльності на ділянці та в куточку природи. 3. Використання науково-популярної та методичної літератури з проблем екологічного виховання.	практ.зан. 4 год. сам. роб. 3 год.		1. Підготуйте педагогічний практикум для батьків дошкільників щодо виховання ціннісного ставлення до природи. 2. Складіть екологічну консультацію для батьків.	практ.зан. 3-5, сам.роб. 5

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ КУРСУ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУТИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Критерії оцінювання здобутих компетентностей здобувачів освіти	Оцінювання здобутих компетентностей студентів здійснюється відповідно до вимог кредитної трансферно-накопичувальної системи організації освітнього процесу. Форми контролю: поточний, підсумковий модульний, семестровий підсумковий (іспит). Оцінюються усні й
---	---

	письмові відповіді, доповіді, тести, контрольні роботи, практичні завдання, презентації, реферати, самостійна робота, залік, іспит відповідно до внутрішнього Порядку оцінювання здобутих компетентностей здобувачів освіти. При проведенні семестрового контролю у формі диференційованого заліку (іспиту) підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється за результатами поточного контролю та підсумкового контрольного заходу. У цьому випадку результати як поточного, так і підсумкового контролю оцінюються за 100-бальною шкалою кожен з ваговими коефіцієнтами відповідно 0,6 та 0,4.				
	2 семестр				
	Поточний контроль Контроль СРС				З а г а л ь н а
	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2			

	Теми	Бали за поточний контроль	Бали за СРС	Теми	Бали за поточний контроль	Бали за СРС			$S_{за} = 0,6 * S_{підс} + 0,4 * S_{екзамен} / залік$
	T 1	6	3	T 8	6	3			
	T 2	6	4	T 9	6	4			
	T 3	6		T 10	6				
	T4	6	4	T 11	6	4			
	T5	6		T 12	6				
	T6	6		T13	6				
	T7	6							
	Усього	42	11	Усього	36	11			
	Max		53	Max		47			
	max 100 (k=0,6)								

До перелічених складників модульної оцінки можуть нараховуватися додаткові бали (ІНДЗ) за участь студента в науково-дослідній роботі, підготовці публікацій та робіт на конкурси, участь в олімпіадах тощо. Кількість додаткових балів визначається

	відповідно до Положення про неформальну освіту, але в сумі не більше 100 балів разом з переліченими складниками модульної оцінки.	
Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів на семінарських та практичних заняттях	Оцінка	Критерії оцінювання
	5-6	Оцінюється робота здобувача, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
	4	Оцінюється робота здобувача, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
	3	Оцінюється робота здобувача, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
	2	Оцінюється робота здобувача, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
	1	Оцінюється робота здобувача, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.

Критерії оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти	Бали за виконання самостійної роботи – 3 – 10 балів 10 – ґрунтовний аналіз проблеми, відображення власної позиції. Сучасна, вагома презентація результатів СР (наприклад, підготовлено тези для участі у науковій конференції тощо); 8-9 – ґрунтовний аналіз проблеми, відображення власної позиції; 5-7 – аналіз проблеми з певними недоліками; 4-3 – неглибокий аналіз проблеми.
Орієнтовні питання до заліку з освітнього компонента	1. Екологічна освіта як основа екологічної культури. 2. Система неперервної екологічної освіти. 3. Екологічне виховання – складова всебічного виховання особистості. 4. Сутність екологічного виховання. Завдання, зміст і методи екологічного виховання. 5. Система роботи з екологічного виховання дітей дошкільного віку. Формування екологічної культури дошкільників. 6. Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні. Організація екоосвітньої діяльності для сталого розвитку. Заклад дошкільної освіти – осередок для сталого розвитку. 7. Еколого-розвивальне середовище у ЗДО як засіб пізнання природи. 8. Екскурсії у природу та цільові прогулянки. Вимоги до організації та проведення екскурсій, спостережень, цільових 9. Екологічна стежка у ЗДО. 10. Планування освітньо-виховної роботи з екологічного виховання у ЗДО. Особливості календарно-тематичного планування з ознайомлення дітей з довкіллям 11. Методи і методичні рекомендації щодо формування екологічної компетентності дітей дошкільного віку. 12. Особливості методики організації різних типів занять (комбінованих, інтегрованих та ін.). 13. Дошкільний практикум. Дитяче експериментування (старший дошкільний вік). Структура дослідницької діяльності. 14. Перспективне планування роботи з дітьми дошкільного віку в світі неживої природи. Найпростіші досліді. 15. Використання методики ТРВЗ для формування екологічних навичок дітей дошкільного віку. 16. Казки про природу як засіб екологічного виховання дітей дошкільного віку. ТРВЗ-інструменти . 17. Використання соціально-моральних задач в освітній діяльності ЗДО 18. Організаційні форми роботи з екологічного виховання: заняття, екскурсії, прогулянки, спостереження . 19. Форми роботи поза заняттями: <i>екологічні виставки, екологічні конкурси.</i> 20. Еколого-просвітницька робота з дітьми. 21. Природоохоронні заходи у ЗДО. 22. Проектна діяльність як ефективна освітня технологія. Класифікація проектів.

	23. Методика використання проектів і освітній діяльності ЗДО. 24. Колективні форми роботи із застосуванням наочних, практичних та словесних методів та прийомів. 25. Залучення батьків до спільної з дітьми трудової діяльності на ділянці та в куточку природи. 26. Використання науково-популярної та методичної літератури з проблем екологічного виховання.																												
Шкала оцінювання: національна та ECTS	<table><tr><th rowspan="2">Сума балів за всі види навчальної діяльності</th><th rowspan="2">Оцінка ECTS</th><th colspan="2">Оцінка за національною шкалою</th></tr><tr><th>для екзамену, курсового проекту (роботи), практики</th><th>для заліку</th></tr><tr><td>90 – 100</td><td>A</td><td>відмінно</td><td rowspan="5">зараховано</td></tr><tr><td>82-89</td><td>B</td><td rowspan="2">добре</td></tr><tr><td>74-81</td><td>C</td></tr><tr><td>64-73</td><td>D</td><td rowspan="2">задовільно</td></tr><tr><td>60-63</td><td>E</td></tr><tr><td>35-59</td><td>FX</td><td>незадовільно з можливістю повторного складання</td><td>не зараховано з можливістю повторного складання</td></tr><tr><td>0-34</td><td>F</td><td>незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни</td><td>не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни</td></tr></table>	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку	90 – 100	A	відмінно	зараховано	82-89	B	добре	74-81	C	64-73	D	задовільно	60-63	E	35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання	0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS			Оцінка за національною шкалою																									
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку																										
90 – 100	A	відмінно	зараховано																										
82-89	B	добре																											
74-81	C																												
64-73	D	задовільно																											
60-63	E																												
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання																										
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни																										

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Київ : 2021. 26 с.
2. Бочелюк О.І., Горопаха Н.М. Кімнатне квітникарство в дошкільному закладі. Вид. 2-ге, доп. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2012. 240 с.
3. Білан О. І. Екологічне виховання дітей дошкільного віку. Львів, 1996. 71 с.
4. Беленька Г.В. Казка як засіб екологічної освіти і виховання. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. № 5. С. 14-18 .

1. Беленька Г. Сучасна дитина у світі казки, або невже покоління Z не читатиме? Дошкільне виховання. № 2. 2018. С. 2 – 5.

2. Білан О.І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське довкілля». Тернопіль: Мандрівець, 2017. 256 с.
3. Богуш А. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Луганськ: Альма-матер. 2016. 808 с.
4. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ. Київ: Видавчий дім «Слово», 2008. 480 с.
5. Бондар А.В. Без природи життя неможливе. *Дитячий садок*. 2014. № 5. С. 9–12.
6. Бусленко Л.В. Організація еколого-оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі. *Дитячий садок*. 2014. № 6. С. 21–23.
7. Використання художньої літератури для дітей у навчально-виховному процесі дошкільного навчального закладу: науково-методичний посібник / М. В. Коченгіна. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2012. 180 с.
8. Гаркуша Г.В. Дитина і навколишній світ: розробки занять. Харків: Основа, 2018. 202 с.
9. Гнатенко В.С. Дивний світ природи. *Бібліотека вихователя дитячого садка*. 2016. № 13. С. 18–23.
10. Горобаха Н.М. Виховання екологічної культури дітей. Рівне 2001.
11. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років/наук. кер. проекту Огнев'юк В. О. та колектив авторів: Київ. 2016. 304 с.
12. Іванова О.К. Дидактичні ігри як засіб екологічного виховання. *Початкова школа*. 2016. № 12. С. 25–26.
13. Інтегровані заняття за казками В. Сухомлинського/ Р. Я. Корендо та ін. Харків: Вид.-во «Ранок», 2019. 114 с.
14. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник». Тернопіль: Мандрівець, 2014. 144 с.
15. Колесник М.О. Форми, засоби та методи екологічного виховання учнів. *Екологічний вісник*. 2016. № 3. С. 15–19.
16. Кіреєва О. Д., Вахняк Н. В. Засоби виховання гуманної поведінки у дітей дошкільного віку на сучасному етапі розвитку педагогіки. ІваноФранківськ, 2016. №21. С.162-164.
17. Кирпа Г. Дивний лис та дивний ліс. Крокус. Харків. 2019. С 54.
18. Крисаченко В.С. Екологічна культура: теорія і практика: навчальний посібник. Київ : Заповіт, 2016. 352 с.
19. Ладивір С. Стимулювання дітей до самостійної творчої гри. *Практичний психолог*. 2015. №2. С. 9-14.
20. Лохвицька Л. В. Програма з морального виховання дітей дошкільного віку «Скарбниця моралі»: Мандрівець, 2014. 128 с.
21. Лисенко Н.В. Теорія і практика екологічної освіти: дошкільник-педагог. Навчально-методичний посібник для ВНЗ. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2009. 400с.
22. Лисенко Н. В. Еко-Око: дошкільник пізнає світ природи: навч.- метод. посібник. Київ: Слово. Київ 2015р. 352 с.
23. Лисенко Н.В. Екологічне виховання дошкільників дітей дошкільного віку: навчальний посібник. Львів: Світ. 1994. 144 с.
24. Лисенко Н. В. Практична екологія для дітей. Івано-Франківськ, 1999. 203 с.
25. Любарова В. М. Ходить гарбуз по городу: Дошкільникам про овочеве королівство. Київ: Шк. світ, 2011. 128 с.
26. Методика ознайомлення дітей з природою: Хрестоматія /Укладач Н. М. Горобаха. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2012. 432 с.
27. Методика ознайомлення дітей з природою: еколого-розвивальне середовище в закладах дошкільної освіти: методичні настанови /уклад.: І. В. Апелєва, С. В. Колосова;

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків, 2018. 144с.

28. Методика ознайомлення дітей з природою»: практикум / укладачі : С. В. Колосова, Ю. В. Сирова, Т. В. Коробова; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків, 2018. 45 с.

29. Основ природознавства з методикою в схемах та таблицях: навч. посіб. / упоряд.:Т.М. Дорошенко, В.В. Мацько. Кременчук : ПП «Бітарт», 2019. 46с.

30. Основи природознавства з методикою : практикум з навчальної дисципліни для студентів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 012 Дошкільна освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка / Л. А. Присяжнюк, І. В. Карук, І. А. Стахова. Вінниця, 2018. 142 с.

31. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 264 с.

32. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт»/ [О. О. Андрієтти, О. П. Голубович та ін.]. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 104 с.

33. Плохій З.П. Екологічне світобачення дошкільнят. Дитячий садок. 2016. № 27(507). С. 15–18.

34. Плохій З.П. Еколого-розвивальне середовище дошкільного навчального закладу (інноваційні підходи). Дошкільне виховання. 2017. № 7. С. 6–10.

35. Плохій З.П. Формування екологічно мотивованої діяльності дошкільнят. Дошкільне виховання. 2015. № 7. С. 15–20.

36. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 264 с.

37. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт»/ О. О. Андрієтти, О. П. Голубович та ін. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 104 с.

38. Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина»/ наук.кер.проекту:О.В. Огневюк, К.І. Волинець[та ін.]. Київ.ун-т ім.Б.Грінченка. 3-є вид., доопр.та доп. Київ:Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. С.204.

39. Роганова М.В. Формування у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до природи засобами мистецтв: дис. ... канд. пед.наук:13.00.08 : нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2001. 225 с.

40. Рижова М.О. Екологічний проект «Здрастуй, дерево». Дошкільне виховання. 2013. № 3. С. 38–47.

41. Рижова М.О. «Наш дім – природа». Програма екологічного виховання дошкільників. Дошкільне виховання. 2011. № 5. С. 26–34.

42. Світ природи і дитина: Методика екологічного виховання дошкільників / Л.А. Каменєва, Н.М. Кондратьєва, Л.М. Маневцова, Є.Ф. Терентьєва; під ред. Л.М. Маневцовой, П.Г. Саморукова. С-Пб.: Дитинство-прес, 2013. 319 с.

43. Соломенникова О.М. Діагностика екологічних знань дошкільників. Дошкільне виховання. 2014. № 2 С. 21–27.

44. Тарасенко Г. Ведемо до природи. Стежками поезії. Дошкільне виховання. № 5. 2018. С. 12 – 15.

45. Тарасенко Г. С. Дивосвіт : технологія естетико-екологічного виховання.Київ: Рута, 2000. 208 с.

46. Токар М. Гра в житті дошкільника. Психолог. 2018.№3 С.3–6.

47. Третяк А. Знайомтеся: Персонажі дитячих сучасних книжок. Дошкільне виховання. № 6. 2019. С. 14 – 16.

48. Федіна К. Природа – краса і чинник життя. Дошкільне виховання. 2012. № 25. С. 29 – 31.

49. Формуємо у старших дошкільників цілісне світобачення»: навч. метод. посібник. Авт. кол-в: Кононко О.Л., Луценко В.О., Плохій З.П. та ін. Київ : «Імекс-ЛТД». 69 с.

50. Фесюкова Л.Б. «Уроки екології». Харків, вид. «Ранок», 2007р.

51. Харченко Ю. Організація спостережень в дитячому садку. Харків «Основа», 2017. 167 с.
52. Шайгородський Ю. Ж. Екологічна психологія. Екологічна енциклопедія: У 3 т. Редкол. А. Толстоухов (голов. ред.) та ін. Київ : ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2016. Т. 1: С. 319 – 320.
53. Черняк В. М., Бочелюк О.І. Озеленення ділянки дошкільного навчального закладу: Навчальний посібник для студентів вищів навчальних закладів та педагогічних працівників. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2010. 392 с.
54. Яришева Н.Ф. Основи природознавства: Природа України: навч. посібник. Київ: Вища шк., 1995. 335 с.
55. Яришева Н.Ф. Екологічне виховання дошкільників. Київ, 2000. 74 с.
56. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою: навч. посібник. Київ : Вища школа, 1993. 255 с.